

HARCOLJUNK A STATISZTIKAI ADATOK HITELESSÉGÉÉRT!

A szocialista statisztikát a pontosság, gyorsaság és mindenekfelett a megbízhatóság jellemzi. Elsőrendűen fontos, hogy a statisztikai adatok megbízhatóak legyenek, hogy azok alapján országos jelentőségű döntéseket lehessen hozni és a népgazdaság minden egyes szektorában biztos támpontot nyújtsanak a tervfeladatok elvégzéséhez. A statisztika megbízhatóságának a szocialista társadalomban meg van minden előfeltétele. A dolgozóknak, az államnak érdeke, hogy a statisztika ne leplezze a tényeket, ne hamisítsa meg a valóságot, hanem objektíven mutassa ki a hibákat, tárja fel a termelés növelésének a lehetőségeit. A megbízható statisztikai adatokért harcolnunk kell és a statisztika növekvő feladataival párhuzamosan egyre szigorúbb mértékkel érvényesül az adatok megbízhatóságának követelménye.

A Vesznyik Sztatyisztjiki, a Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatalának folyóirata legutóbbi számában hosszú cikkben foglalkozott a statisztikai adatok megbízhatóságának kérdésével. A cikk rámutat arra, hogy a Szovjetunióban milyen nagy fontosságot tulajdonítanak az adatok megbízhatóságának és ennek megfelelően milyen szigorúan örködnek a statisztikai munka tisztasága, a statisztikus szakmai becsületének megszilárdítása felett.

A szovjet statisztikusok Sztálin elvtárs útmutatásait követik, aki az OK(b)P XIII. kongresszusán rámutatott a szakmai becsület jelentőségére, mely arra kötelezi a statisztikust, hogy az igazat és csakis az igazat mondja.

„Becsületesség és igazságosság a szovjet statisztikus elengedhetelen állandó jellemvonása — írja a Vesznyik Sztatyisztjiki 1952. évi 2. száma. — A szovjet statisztikusnak egész tevékenységében a szocialista állam érdekeiből kell kiindulnia. Döntő harcot kell folytatnia az államellenes irányzatokkal és mindazzal szemben, ami a kommunizmus sikeres építését akadályozza.“

„Vannak még olyan dolgozók, — írja a folyóirat — akik arra törekednek, hogy megszépítsék a dolgozók tényleges helyzetét; megnagyítsák sikereiket, eltikolják vagy elpalástolják hibáikat, fogyatékoságaikat.

Egyes vállalatok, amelyek az össztermelés tekintetében teljesítik vagy túlteljesítik a tervet, nem mindig hajtják végre az állami tervben a legfontosabb termékfajlák gyártására előírt feladatokat. „E vállalatok vezetői — mutatott rá Berija elvtárs a Nagy Októberi Forradalom harmincnyedik évfordulóján mondott beszédében — nyilván könnyíteni akarnak munkájukon és olyan cikkeket gyártanak, amelyek kevesebb erőfeszítéssel és fáradtsággal állíthatók elő. Ideje már megérteniök, hogy az államnak nem akár-

mifajta tervteljesítés és túlteljesítés kell, hanem olyan, amelyik a népgazdaságot a szükségletének megfelelő termékkel látja el.¹¹

Az állami statisztika becsületes, elvhű dolgozójának, ha azzal a kísérlettel találkozok, hogy az államot ilyen módon megtévesszék, a beszámolósi adatokat elferdítsék, az a kötelessége, hogy az ilyen államellenes cselekmény elkövetésében bűnösöket a legnagyobb szigorúsággal leleplezze és kitartóan arra törekedjék, hogy a ténylegesen igaz és megbízható adatokat megállapítsa.

Igy járt el például a Zsitomiri terület Korosztjzenszki kerületében Gyemcsuk elvtárs, a Központi Statisztikai Hivatal kerületi felügyelője, aki bejelentette a Központi Statisztikai Hivatalnak a Zsitomiri terület Korosztjzenszki kerületének kolhozaiban előfordult eseteket, amikor az állami beszámolójelentésekhez hozzáfírtak és a szarvasmarhákat a számbavétel előtt elrejtették. Az ellenőrzés a Központi Statisztikai Hivatal kerületi felügyelőjének bejelentését megerősítette. Az államellenes cselekmények elkövetése miatt a bűnösöket szigorúan megbüntették.

„A bolsevik elvhűség, a kérlelhetetlen magatartás a statisztikai adatoknak még a legcsekélyebb elferdítésével szemben is, az adatok megbízhatóságáért és tudományos megalapozottságáért viselt magasfokú felelősségérzet — a szovjet statisztika legfontosabb vonásai“ — állapítja meg a Vesznyik Sztatyisztjiki.

A statisztikai munka decentralizálása, a párhuzamosság megteremtése és a statisztikusok szakmai színvonalának emelése terén elért eddigi eredményeink alapján napirendre kell tűznünk országunkban is a valóságot tükröző, megbízható statisztikai adatokért és a tudatos hamisítások, torzítások és letagadások ellen induló kérlelhetetlen harcot.

*

A statisztika, mint a számvitel egyik ága, a maga kötetlen, rugalmas, elemző módszereivel legalkalmasabb utasítások, feladatok végrehajtásának ellenőrzésére és az eredmények nyilvántartására. Így a statisztika szerepe a szocializmusban alapvetően megváltozott, új tartalommal gazdagodott, az ellenőrzés, a vezetés nélkülözhetetlen eszközzé vált.

Ezért harcolnunk kell a statisztikai adatok megbízhatóságáért, hogy pontosan mutassák ki a valóságot, hogy az adatok tárgyilagosságához a legkisebb kétség se férjen. Következik ebből, hogy a statisztikusoknak igen nagy felelősségtudattal kell végezniük munkájukat. Éberem kell őrködniük az adatok megbízhatósága felett, mert ezek a Párt és a kormány elé kerülnek, alapját képezik nagy horderejű, jövő fejlődésünk irányát kijelölő intézkedéseknek, országos fontosságú határozatoknak. A valóságnak meg nem felelő, hamis adatok közlése a Párt és a kormány becsapását, a dolgozó nép félrevezetését jelenti — ez pedig bűncselekmény.

Sztálin elvtárs szögezte le ezt az álláspontot, amikor azt mondta, hogy: „... a Központi Statisztikai Hivatalnak objektív, minden előítéllettől mentes adatokat kell szolgáltatnia, mert ha a számadatokat valamilyen eleve eltökélt nézethez próbálják igazítani — bűncselekményt követnek el.“¹² A statisztikusoknak öntudatosan kell képviselniük ezt a nézetet, bármilyen állami szervnél működnek.

¹¹ L. P. Berlja: A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 34. évfordulója. Goszpolitizdat, 1951, 11. oroszul és u. a., Szikra, Budapest, 1951, 10. old.

¹² Sztálin Művei, 7. kötet, Szikra, Budapest, 1951, 351. old.

Nálunk különösen időszerű ezt a kérdést napirenden tartani, mert sok alkalommal tapasztalhatjuk, hogy megfelfedeznek róla. A statisztikai adatok megbízhatóságához számos helyen kétségek férnek, sőt egy-két alkalommal azt is láthattuk, hogy kimerítették a statisztikai fegyvelemsértés Sztálin elvtárs által megfogalmazott bűncselekménynek minősülő esetét is.

A Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatalában ellenőrzési osztályok működnek, melyeknek kizárólag az a feladata, hogy küzdjenek a statisztikai adatok megbízhatóságáért, ellenőrzik a statisztikai munkát, a kormány által jóváhagyott beszámolási rendszer betartását, vállalatoktól kezdve, a közbeeső felügyeleti szerveken át, egészen a minisztériumokig. A tapasztalt hiányosságokról jelentést kell tenniük a kormány részére. A kormány e jelentések alapján határozatokat hoz a hiányosságok megszüntetésére és intézkedik a felelős személyek felelősségre vonásáról.

A Szovjetunió példája nyomán nálunk is fokozni kell a statisztikai adatok megbízhatóságáért. A statisztikai fegyvelem nálunk tapasztalható számos lazaságát fel kell számolnunk, a fegyvelemsértéseket meg kell torolnunk, mert csak így, következetes harc árán jöhet létre az előítéletektől mentes szocialista statisztika.

A statisztikai munka végzését, a beszámolójelentések tartalmát statisztikai utasítások írják elő, melyek az alakiságokon kívül a fogalmak értelmezésére, a számbavétel módszereire nézve is kötelező rendelkezéseket tartalmaznak. Ezeket az utasításokat természetesen úgy tartják be, ahogyan és amilyen eréllyel teljesítésükről gondoskodunk és ahogyan ezt ellenőrizzük.

Népgazdaságunk legfelsőbb vezető szervei felismerve a statisztikai adatok megbízhatóságához fűződő fontos állami érdekeket, a 2021/6/1952. sz. minisztertanácsi határozatban a K. S. H. legfontosabb feladatai között a statisztikai munka és beszámolási rendszer folyamatos ellenőrzését is kijelölték. A határozat az ellenőrzéssel kapcsolatban többek között kimondja, hogy a K. S. H. ellenőrizze az állami szervek (minisztériumok, tanácsok, trösztök, hivatalok, intézetek, vállalatok, stb.) statisztikai munkáját. Ez az ellenőrzés kiterjed: az adatszolgáltatás, a bizonylati alátámasztás, a feldolgozás, az összesítés módjára és helyességére, a kötelező beszámolási rendszer betartására.

Ezt a fegyvert adta a kormány a K. S. H. kezébe, hogy az eddigieknél sokkal eredményesebben harcoljon a statisztikai adatok megbízhatóságáért. Ezt a fegyvert természetesen kötelesek vagyunk használni.

Ebből a harcból — az ellenőrzés munkájából — nem csak a K. S. H. dolgozóinak, hanem az egyes minisztériumok, sőt vállalatok arra illetékes szerveinek is ki kell venniük a maguk részét. Az adatok megbízhatóságáért folytatott harc nem lehet néhány ember elszigetelt feladata, nem lehet kizárólag a K. S. H. magánügye.

Vállalatok, iparigazgatóságok, minisztériumok felelős vezetői, akik a maguk területén a népgazdasági tervek rájuk eső feladatait megvalósítani kötelesek, ugyanúgy nem nélkülözhetik a pontos, megbízható adatokat, mint a legfelsőbb irányító szervek. Ők is rendelkeznek saját statisztikai apparátussal, rendelkeznek azon eszközökkel, melyek segítségével saját területükön biztosíthatják a statisztikai munka helyességét, az adatok hitelességét és jogosultak fegyelmi büntetéseket kiszabni a statisztikai fegyvelem megsértői ellen.

Nem állíthatjuk határozottan, hogy ezideig komoly mértékben éltek ezekkel a lehetőségekkel, hogy tényleg gondot fordítottak a statisztikai adatok megbízhatóságára, felelősségre vonták és meg is büntették minden esetben a vétkeket, hogy a statisztikai munka, az adatok megbízhatósága intézkedések nyomán fokról fokra javult volna. Számos példa bizonyítja ennek ellenkezőjét.

A helytelen szemlélet folytán alkalmazott „jóindulatú” figyelmeztetések, oktató dorgálások ideje lejárt. Határozott eréllyel kell rendet teremteni ott, ahol ez szükséges. Elsősorban a statisztikai fegyelem kérdésében helyenként tanúsított megalkuvó, liberális szellemet kell felszámolni. Súlyponti kérdésnek kell tekinteni a statisztikai adatok megbízhatóságáért vívott harcot. A hibákat fel kell tární és meg kell gátolni, nehogy azok meggyökeresedjenek. Ez pedig csak ellenőrzések útján, s az ellenőrzéseket követő következetesen erélyes intézkedések útján lehetséges.

Az elmúlt hónapokban több vállalatot ellenőriztünk, hogy meggyőződjünk az adatok megbízhatóságáról, a statisztikai munka helyességéről. Nem is kellett túl mélyre hatolni, a sokat emlegetett bizonylati alapot firtatni és napokig tartó dokumentációs revíziót tartani, mert mindjárt a felszínen beleütköztünk olyan hibákba, melyek mellett nem lehet szó nélkül elmenni, melyeket nem lehet „jóindulatú oktató” módszerrel kiküszöbölni, hanem meg kell torolni. Az ellenőrzött vállalatok tekintélyes részénél voltak hibák. Legtöbb helyen megállapítható volt, hogy a vállalatok felelős statisztikusai igen kevésé érzik a felelősség súlyát, s vállalaton belül nem gazdái a statisztikának. Ebből arra lehet következtetni, hogy az ilyen vállalatok vezetői sem törődnek sokat a statisztikai munkával, a statisztikát maguk nem használják fel, nem ellenőrzik a statisztikust, aki pedig elsősorban a vállalat vezetőjének felelős. Így természetesen burjánzanak a hibák és a vállalat rossz statisztikát készít, megbízhatatlan adatokat jelent.

Ilyen körülmények között az esetek kevés hányadánál lehet kizárólag a vállalat statisztikusát felelőssé tenni. Ha vállalaton belül a statisztikai munkát szervezetlenül, bizonylati alap nélkül végzik, elsősorban a vállalat vezetőjének kell felelnie érte. Sőt a közvetlen felügyeletet gyakorló hatóságról sem lehet minden esetben elmondani, hogy nem terheli mulasztás a statisztikai fegyelem lazasága miatt.

A „Mangánérc” *Urkuti Bányaműveknél* például a statisztikai munka lebecsülésének tipikus esetével találkozunk.

A vállalat a beszámolójelentéseket sorozatosan késve küldte be, a vállalatvezető aláírása nélkül. A jelentésekben olyan primitív hiba is előfordult, hogy a dolgozó létszám (a munkára megjelentek száma) nagyobb volt, mint az állományi létszám, eltekintve attól, hogy a hiányzók számát is jelentették. A B. E. M. Ércbányászati osztálya a beszámolójelentések revíziójánál ezt nem vette észre, hanem a helytelen adatot összesítve, továbbjelentette a K. S. H. felé. Ebből világosan látszik, hogy a minisztériumban a kérdőívek felülvizsgálatánál lazaságok vannak. Ellenőrzés nélkül elfogadják a vállalatok jelentését, melyek — mint a példa bizonyítja — nem mindig felelnek meg a valóságnak. Egyébként a helyszínen kiderült, hogy a statisztikus, aki csak egy hónap óta volt ebben a beosztásban (egyben tervelőadó), a statisztikai utasítást hírből sem ismeri, azt nem is látta, így a beszámolójelentések egyes rovatait saját egyéni felfogása szerint értelmezve töltötte ki. Emellett a vállalat önkényesen megváltoztatta a változatlan árat és a minisztériummal még vitatott tervek közül magára nézve

a kedvezőbbet használta, így januártól kezdődőleg statisztikai jelentése nem a valóságot mutatta. Mindezeknek természetesen nem a munkakörét egy hónapja betöltő statisztikus az oka, hanem a vállalat vezetősége, melynek kisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy a vállalat statisztikai munkájával törődjék.

A *díósgyőri „Dímavag“ Gépgyár* februári készárutermelési jelentésében olyan tételeket is elszámoltak, melyeknek elkészültét a MEO már januárban megállapította, de olyan tétel is szerepelt, amely a MEO-feljegyzések szerint csak márciusban készült el. Mindez a vállalatvezető előzetes tudtával történt. Mi más ez, ha nem az adatok tudatos elferdítése, felettes hatóságok szándékos megtévesztése? Az ilyen eljárás a statisztikus részéről nem menthető azzal, hogy felettese is tudott róla. A statisztikai beszámoló-jelentések kitöltésére vonatkozó utasítások kötelező érvényűek és sem vállalatvezetői, sem más utasításokkal megmásítani nem szabad.

Az adatok szépítgetésének előre kigondolt formájával találkoztunk a *Pécsi Bőrgyárban*, ahol gondoskodtak arról is, hogy az adatok ne legyenek forma szerint valótlanak. Itt az történt, hogy a termelési folyamatot úgy irányították, hogy a termelés számbavétele előre elhatározott adatokat eredményezzen. Megállapítottuk, hogy március 26-a és április 2-a között a készáruraktár a termelő műhelyektől árut nem vett át, mert az egyébként igen előrehaladott termelési folyamat befejezését visszatartották. Ugyanis a gyártási program szerinti termelési tervet már március 26-án teljesítették. Vállalati felfogás szerint ezután már a következő hónap tervteljesítéséhez kellett tartalékokat képezni, amit bizonyít az is, hogy április 2-án, a megelőző hónapok bármelyik napi termelésének többszörösét szállították a készáruraktárba. Itt a statisztikai adatok közönséges meghamisítása helyett legálisnak látszó fogásokkal igyekeznek a rendelkezéseket kijátszani és előre eltökélt módon próbálják „szabályozni“ a beszámoló-jelentések tartalmát — feltehetően — nem érdek nélkül.

A *Herendi Porcelángyárban* is tapasztaltuk, hogy a februári termelés számbavételénél, az áruterelésben olyan tétel is szerepelt, mely a készáruraktár nyilvántartási kartonjain már január 22-én be volt vételezve.

A *Hőpalack- és Üvegipari Vállalat* a hó utolsó napjaiban a csomagolatlan árut is készárúként számította be, pedig a csomagolást csak a következő hónap első napjaiban végezték el. Tehát készárúnak jelentett termékek nem voltak mind készen, így jelentésük valótlan.

A *Miskolci Üveggyárban* január és február hóban ugyanezt a szabálytalanságot követték el.

A munkaügyi adatok számbavételénél is számos szabálytalanságot, egyes fogalmak önkényes és helytelen magyarázatát állapítottuk meg. Például:

A *„Metallochemia“ Vállalatnál* a túlórák számát, minden statisztikai utasítást félretéve, sajátosan egyéni, de annál helytelenebb módon vették számba. Az egyéni bérelszámoló lapokról nem a tényleg teljesített túlórák számát gyűjtötték ki, hanem azokat átszámították 100%-kal pótlékolandó órákra. (Pl. négy 25%-kal pótlékolandó túlórát egy túlóráként jelentettek.) Ha pedig fizetett munkaszüneti napon túlóráztak, a munkában töltött időt „fizetett, de meg nem dolgozott idő“-ként, a kilizetett bért pedig „egyéb pótlék“ címén jelentették. Így persze sokkal kevesebb túlóráról adott számot a vállalat, mint amennyi valóban volt.

Az *Akkumulátor Gyárban* az időbérben dolgozó munkások egy részét a darabbéres munkásoknál, éspedig a 79,9% alatt teljesítőknél mutatták ki, azzal az elképesztő indokolással, hogy mivel teljesítményszázalékuk egyáltalán nincs, így nyilván a 79,9% alatt teljesítők csoportjába tartoznak, mert ennél alacsonyabb kategória nincsen.

A *Budapesti Bútorgyárban* az Egységes Foglalkozási Jegyzék és az Alkalmazotti Munkaköri Jegyzék besorolási utasítását mellőzve, a műszaki, illetve adminisztratív állománycsoportba tartozó beosztásban dolgozókat munkás és kisegítő állománycsoportba sorolva bújtattak el, megszegve a statisztikai utasításokat. Így létszámjelentésük valótlan volt.

A befejezetlen termelés számbavétele körül igen változatos formákban követnek el szabálytalanságokat. Ezeket legtöbbször úgy igyekeznek feltüntetni, hogy a vállalat „sajátosan egyéni” termelési profilja és technológiai adottsága mellett alkalmazni nem lehet a helyes módszereket, csak az eddigi gyakorlatban „jól bevált” egyéni (senki által jóvá nem hagyott) módszereket.

Például a BAMERT Bányagépgyárban a befejezetlen termelés állományváltóságát egyszerűen „kiszámítják”. Ez a számítás azonban a legcsekélyebb bizonylati alapot is nélkülözi. Ugy történik, hogy a „produktív” órák számát (melyek egyébként a statisztikai beszámolójelentésekben nem szerepelnek és meghatározásukra vonatkozó utasítás nincsen) „tapasztalati” adatok alapján számított forintösszeggel megszorozzák és az így „megállapított” összegre kijelentik, hogy ez a vállalati teljes termelés értéke. Ezt a számot az árutermelés értékével egybevetve, a különbséget + vagy - előjellel befejezetlen termelés állományváltóságaként tüntetik fel. A befejezetlen termelés hőeleji és hovági tényleges állományát azonban meg sem kísérlék megállapítani.

Az *Esztergomi Szerszámgyár* is „becsülte” a befejezetlen termelést, de a becslés módszeréről csak annyit tudunk meg, hogy a tervosztályvezető közöl valamilyen forintösszeget a statisztikussal, melynek helyességét semmiféle okmány nem támasztja alá, a statisztikus ezt szerepelteti a beszámolójelentésben s ezzel az ügyet elintézettnek tekintik. Ezen az egy rejtélyes számon kívül semmi bizonyító erővel bíró adat nem áll rendelkezésre. Nem lehet tudni — ami a legfontosabb volna —, hogy ezt az egy számot hogyan állapították meg.

A hibás adatszolgáltatásra vonatkozó példák felsorolását oldalakon keresztül folytathatnók. Az eddig felsoroltak is eléggé bizonyítják, hogy a statisztikai munka ellenőrzését a statisztikai adatok megbízhatóságáért folytatott harcot fokoznunk kell. Ebben a harcban részt kell venni a minisztériumoknak is. Annál inkább, mert nem csekély mértékben felelősek azért, hogy a felügyeletük alá tartozó vállalatok a törvényes statisztikai utasításokat betartják-e vagy sem.

Ötéves tervünk megvalósításával a szocializmus alapjait rakjuk le. 1952. döntő tervév közepén tartunk. Munkásosztályunk a szocializmus építésének újabb és újabb csatáit fejezi be győzelmesen, hogy újabb és még nagyobb harcokba induljon. Szégyenletes volna, ha dolgozó népünk harcai nyomán születő eredményeikről megbízhatatlan adatok alapján számolnának be vállalataink, minisztériumaink, vagy akár a K. S. H.

Az állami fegyelem felett való szigorú őrökösés a statisztika területére is vonatkozik. Megengedhetetlen a fegyelem tudatos megszegése, a vezető szervek félrevezetése, ennek megtorlatlanul hagyása, mert ez az osztály-

ellenség érdekeit szolgálja, a szocializmus építését hátráltatja. Megfelelő büntetésben kell részesíteni nemcsak a szabálytalanság elkövetőjét, hanem azt is, aki ilyen eseteket bármilyen oknál fogva eltűr.

Néhány kirívó esetben a K. S. H. kénytelen volt az adatokat tudatosan elferdítő, a pártot, a kormányt félrevezető, a dolgozó népet becsapó vállalatok ellen bűnvádi feljelentést tenni, hogy érvényt szerezzen népköztársaságunk törvényeinek.

A K. S. H. csak néhány hónapja fogott hozzá, hogy tervszerűbben, rendszeresebben ellenőrizze a statisztikai munkát, mint eddig. Ezalatt a rövid idő alatt szerzett tapasztalatok azonban mindenben igazolják, hogy rendszeres ellenőrzés nélkül az országban folyó statisztikai munka megbízhatóságának folyamatos biztosítása nem valósítható meg. Fokoznunk kell ezt a harcot, mert ezzel is a szocializmus építését, a béke frontját erősítjük.

A

MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

legújabb számának tartalmából:

Kozlov: A pénz a szocializmusban

Forgács Tibor: A magyar belkereskedelem fejlődése a felszabadulás után

Tolsztil: A termelési ciklus megrövidítésének útjai a gépgyártásban

Pudovejev: A helyi építőanyagok tervezésének tapasztalata

Hernádi Sándor: A magyar traktorgyártás fejlődése

Kronrod: Amerika a hadigazdaság zsákutcájában

K. M.: A Volga—Don-csatorna népgazdasági jelentősége

Wágner Zoltán—Szőke György: A termelő kapacitás fölmérésének néhány kérdéséről

Megrendelhető a kiadóhivatalban : V., Kossuth Lajos-utca 20.

Telefon : 183-930